

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Pedagógiai és Pszichológiai kar

Szociálpszichológia Tanszék

Szociálpszichológia műhelymunka

A baráti kapcsolatok hatása a homoszexualitással kapcsolatos attitűdökre és viselkedésre

Szekeres Hanna

PhD hallgató

Bagaméri Fanni Gabriella

Pszichológia BA

Budapest, 2019

Tartalomjegyzék

1. Előszó	2
2. Bevezetés	3
3. Hipotézisek	7
4. Módszer	7
4.1. Résztvevők	7
4.2. Eljárás	7
4.2.1. Adatfelvétel	7
4.2.2. Kérdőív	8
4.2.3. Kísérleti Manipuláció	8
4.3. Mérészközök	10
4.3.1. Konfrontáció	10
4.3.2. Homofóbia skála	10
4.3.3. Rokonszenv skála	11
4.3.4. Barátok száma	11
5. Eredmények	12
6. Diskusszió	15
6.1. Barátok száma és Homofóbia	15
6.2. Barátok száma és Rokonszenv	15
6.3. Barátok száma és Konfrontáció	16
6.4. Barátok száma és a Bizalom Játék	17
6.5. Összegzés	17
6.6. A kutatás erősségei, limitációi és kitekintés	17
7. Hivatkozások	19

1. Előszó

A leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű és queer (LMBTQ) csoporttal szembeni általános attitűd vizsgálata fontos szerepet tölt be a modern szociálpszichológiában, hiszen a témában folytatott kutatásoknak általában jelentős társadalmi implikációi vannak. Több kutatás is kimutatta például, hogy azok a személyek, akik pozitív attitűddel rendelkeznek a csoport felé, hajlamosabbak voltak támogatni a melegek egyenjogúságára törekvő intézkedéseket (Dasgupta és Rivera, 2008). Poteat és Vecho (2016) pedig kimutatta, hogy azok a gyerekek, akiknek több homoszexuális barátja van, aktívabb védelmező viselkedést mutatnak az áldozat felé homofób bullying helyzetekben. Ezek az adatok arra utalnak, hogy a csoportok közti barátság nem csak attitűdbeli változáshoz vezethet hanem a viselkedésben is kifejtheti hatását. Ez azt jelenti, hogy azok a személyek, akiknek több meleg barátja van, feltehetően nem csak pozitívabban vélekednek az LMBTQ csoport tagjairól, de aktívabban is avatkoznak közbe a csoportot érő kirekesztés ellen. A jelen vizsgálatnak alapvetően két célja van. Egyrészt, hogy feltérképezze, befolyásolja-e a heteroszexuális egyének homoszexualitással kapcsolatos attitűdjét az, hogy hány meleg barátjuk van. Másrészt, hogy felmérje ezen baráti kapcsolatok hatását a heteroszexuális személyek viselkedésére, az LMBTQ csoport tagjait diszkrimináló kísérleti helyzetben. A kutatás mögötti motivációt egyrészt a magyar mintán végzett hasonló témájú kutatások limitált száma, másrészt a téma társadalmi és aktuálpolitikai relevanciája adta.

2. Bevezetés

Bár az Egészségügyi Világszervezet revíziója során törölte a homoszexualitáshoz kapcsolódó tételeket (F66) a Betegségek Nemzetközi Osztályozásából (BNO), a heteroszexuálistól eltérő szexuális orientációk patologizálását igazoló empirikus bizonyítékok hiányában, a magyar populáció számottevő része devianciaként gondol arra (Takács, 2011), és többségük elutasítja az azonos nemű párok örökbefogadáshoz való jogát (Takács, 2011). Ezeknek az adatoknak a tükrében különösen fontos és érdekes feladat azoknak a tényezőknek az azonosítása, melyek egy elfogadóbb attitűd kialakításához vezetnek az LMBTQ+ csoporttal szemben. Allport kontaktushipotézise óta tudjuk, hogy a megfelelő csoportközi kontaktus csökkenti az előítéletet (Christie és Allport, 1954). A minőségi csoportközi kontaktus (barátság) pedig számos kutatás szerint növeli a csoporttal szembeni empátiát (Abbott és Cameron, 2014; Pettigrew, 1997), sőt António, Guerra, és Moleiro (2017) kutatásában még a kiterjesztett kontaktus is (olyan barátok, akiknek vannak homoszexuális barátaik) növelte azt. Anderssen (2002) norvég mintán folytatott longitudinális vizsgálatában azt tanulmányozta, hogy a meleg, illetve leszbikus személyekkel való kontaktus miként hat a heteroszexuális személyek LMBTQ csoporttal szembeni attitűdjére egy két éves periódusban. Eredményei szerint, minél gyakoribb, illetve minőségibb volt a kontaktus az outgrouppal, annál pozitívabb volt feléjük az attitűd is (Anderssen, 2002). Kölcsonösen pedig, a pozitív attitűdbeli változás a csoport felé, több csoportközi kontaktushoz vezetett (Anderssen, 2002). A saját csoporton kívüli, azaz outgroup tagokkal való kontaktusnak számos más előnye is van. (Capozza, Falvo, Trifiletti, és Pagani, 2014) vizsgálatukban azt találták, hogy a kiterjesztett kontaktus összefügg a csökkent outgroup infrahumanizációval. Ez azért fontos eredmény, mert az infrahumanizáció során az egyén az ingroup-ot felruhazza olyan humán-specifikus jellemzőkkel, mint a másodlagos érzelmek (pl.: büntudat) és a tudatosság, míg az outgroup tagjait kevésbé.

Azonban a csoportközi barátságok nem csak attitűdbeli változást vonhatnak maguk után. Egy másik, a homoszexualitással kapcsolatos implicit attitűdöket és explicit viselkedéses szándékokat vizsgáló kísérletben a kutatók a hosszútávú közvetlen kontaktus hatásait hasonlították össze az outgroup személynek való rövidtávú kitettséggel. Az eredmények azt mutatták, hogy azok a személyek, akiknek limitált kontaktusa volt me-

legekkel és leszbikusokkal nem csak szignifikánsan magasabb melegellenes implicit attitűddel rendelkeztek (Dasgupta és Rivera, 2008), de hajlamosabbak voltak diszkrimináló szavazói szándékot mutatni a viselkedéses helyzetben (Dasgupta és Rivera, 2008). Ezzel szemben azok a személyek, akiknek már volt előzetes hosszútávú kapcsolata a csoporttal, alacsonyabb melegellenes implicit attitűddel rendelkeztek, és hajlamosabbak voltak megszavazni az egyenlő jogokat (pl.: házasság) a csoportnak (Dasgupta és Rivera, 2008). Ezek az eredmények azért különösen lényegesek, mert egyrészt bizonyítják a csoportközi barátságok pozitív attitűddel való együttjárását, másrészt arra utalnak, hogy a minőségi csoportközi kontaktus az explicit viselkedéses helyzetekben is hatást gyakorol. Ezeket az eredményeket támasztja alá Ant3nio és mtsai (2017) korábban már említett vizsgálata, hiszen a kiterjesztett kontaktus nem csak a személyek megn3vekedett emp3tiáját j3solta be a csoport ir3nt, de aktívabb intervenci3khoz is vezetett a vinyetták által leírt homof3b bullying helyzetekben. Pettigrew (1997) szerint a csoportközi barátság az3rt is nagyon l3nyeges, mert az általa létrej3tt kapcsolat megfelel a kontaktushipot3zis (Christie és Allport, 1954) felt3teleinek, ami pedig az el33t3tel3ss3g cs3kkent3s3nek alapja (Christie és Allport, 1954). Ezek a felt3telek a k3vetkezők: 1. Egyenl3 st3tuszt a csoportok k3zt, 2. K3z3s c3lok, 3. Egy3ttm3köd3s, 4. T3mogató t3rsadalmi normák és int3zm3nyek. Az LMBTQ csoport tagjaival való kontaktus m3g arra is hatással van, hogy az iskolai alkalmazottak (pl.:tan3rok) mennyire legitim3lj3k, vagy ellenzik a homof3b bullying-ot az iskolai k3rnyezetben (Zotti, Carnaghi, Piccoli, és Bianchi, 2018). Zotti és mtsai (2018) friss tanulm3nyukban azt tal3lt3k, hogy a leszbikus, illetve meleg szem3lyekkel való kontaktus hi3nya megg3tolta az intervenci3t a csoport elleni diszkrimin3ci3s helyzetek3ben (Zotti és mtsai, 2018), illetve el3seg3tette a homof3b bullying szem3lyes legitim3ci3j3t az iskola dolgoz3i k3r3ben (Zotti és mtsai, 2018).

Az LMBTQ szem3lyekkel k3t3tt bar3ts3gok az3rt is nagyon fontosak, mert Poteat és Vecho (2016) adatai szerint a 722 f3 k3z3piskol3s mint3juknak 66.8%-a tapasztalt homof3b viselked3st legal3bb egyszer az elm3lt egy h3napban. Ezek az adatok k3l3n3sen riaszt3k, ha figyelembe vessz3k, hogy azoknak a gyermekeknek, akik voltak m3r bullying 3ldozatai, többsz3r vannak 3ngyilkos gondolataik (Hinduja és Patchin, 2010), illetve nagyobb val3színűs3ggel k3vetnek el 3ngyilkoss3got (Hinduja és Patchin, 2010). Poteat és Vecho (2016) kutat3s3ban mindazon3ltal kiv3lasztott3k, azokat a gyermekeket, akik

tapasztaltak homofób viselkedést az elmúlt egy hónapban, majd megkérdezték őket, hogy az elmúlt 30 napban milyen gyakran csinálták a következőket: 1. Szóltak egy felnőttnek az incidensről, 2. Megpróbálták megállítani az elkövetőt, 3. Támogatták az áldozatot, 4. Rávettek másokat, hogy támogassák az áldozatot, 5. Felszólaltak az áldozat érdekeiért, 6. Segítették, bátorították az áldozatot, hogy szóljon az incidensről egy felnőttnek, 7. Kifejezték a nemtetszésüket a történetekkel kapcsolatban, 8. Nem járultak hozzá a szituációhoz (pl.: cyberbullying kapcsán nem osztották meg képet, posztot). Az eredmények szerint, azok a gyermekek, akiknek volt LMBTQ barátjuk, elmondásuk szerint gyakrabban vettek részt a felsorolt intervenciókban (Poteat és Vecho, 2016) illetve többször választottak aktívabb intervenciókat (pl.: konfrontáció), mint azok a társaik, akiknek nem volt ilyen kapcsolata (Poteat és Vecho, 2016). Ezek az adatok pedig szintén támogatják azt az elképzelést, hogy a csoportközi barátságok a viselkedésre is hatást gyakorolnak.

Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy az LMBTQ csoporttal való kontaktus növeli az empátiát (Abbott és Cameron, 2014), növeli az egyenjogúságra való törekvő intézkedések támogatását (Dasgupta és Rivera, 2008), pozitívabb implicit attitűdöt eredményez (Dasgupta és Rivera, 2008), aktívabb intervenciók szándékához vezet (Poteat és Vecho, 2016), és csökkenti a homofób bullying legitimációját (Zotti és mtsai, 2018), valamint az outgroup tagok infracommunikációját (Capozza és mtsai, 2014). Azonban kulcsfontosságú meghatározni ezen kontaktus jellegét. Baunach, Burgess, és Muse (2009) amerikai egyetemistákon folytatott kísérlete kimutatta, hogy a különböző típusú érintkezések a csoporttal, más-más hatással voltak a homoszexuálisok felé mutatott előítéletességre. Először is azt találták, hogy a kapcsolatok minősége nagyobb szerepet játszott az előítélet csökkentésében, mint azok mennyisége (Baunach és mtsai, 2009). Másodszor pedig megállapították, hogy bizonyos fajta kapcsolatok fontosabbak voltak, mint mások (Baunach és mtsai, 2009). Nevezetesen, míg tulajdonképpen az összes fajta kontaktus csökkentette az előítéletességet a heteroszexuálisokban (Baunach és mtsai, 2009), az előítéletességre gyakorolt legnagyobb hatást a baráti kapcsolatok száma okozta (Baunach és mtsai, 2009). A minőségi baráti kapcsolatok még a meleg családtagokkal való kapcsolatnál is szignifikánsabb hatást fejtett ki az egyének előítéletességére (Baunach és mtsai, 2009). Ennek oka lehet például az, hogy a sztereotípiák fenntartása érdekében a személy a meleg családtagokra alkategóriát képez a csoporton belül, s így nem csökkenti az outgroup iránti

előítéletességét.

Összességében elmondhatjuk tehát, hogy az LMBTQ csoporttal létesített kontaktus, de főleg a barátság (Baunach és mtsai, 2009) számos kutatás szerint nem csak pozitív attitűdbeli változásokkal jár (Dasgupta és Rivera, 2008), de emellett a viselkedéses helyzetekben is aktívabb illetve asszertívabb intervencióhoz vezet (Zotti és mtsai, 2018).

3. Hipotézisek

Ennek a tanulmánynak alapvetően két fő hipotézise van:

1. Azok a személyek, akiknek több meleg barátja van, pozitívabb implicit attitűddel fognak rendelkezni a csoport felé, mint akiknek nincs ilyen kapcsolata.
2. Azok a személyek, akiknek több meleg barátja van, nagyobb valószínűséggel fogják konfrontálni a homofób megszólalást az explicit viselkedéses helyzetben.

4. Módszer

4.1. Résztvevők

106 fő magyar nemzetiségű személy (75 nő és 28 férfi) vett részt a kutatásban. A résztvevők életkora 18 évtől, 51 évig terjedt ($M=24.67$, $SD=7.34$). A résztvevők többsége felsőfokú tanulmányokat folytató diák volt (57%), 28% felsőfokú végzettséggel rendelkezett, 9% -nak középiskolai végzettsége és 3% -nak általános iskolai végzettsége volt. A kísérleti személyek 83% -a vallotta heteroszexuálisnak magát, s mivel a tanulmányban vizsgált célcsoport a homoszexuálisok voltak, azokat a személyeket, akik homoszexuálisnak, biszexuálisnak, vagy egyébnek vallották magukat, rájöttek a megtévesztésre, illetve nem kívánták meghatározni a nemüket vagy szexuális orientációjukat, elimináltuk az elemzésből. Így a végső minta 96 személyből állt (72 nő és 26 férfi).

4.2. Eljárás

4.2.1. Adatfelvétel

A kutatás az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológia Karának és Szociálpszichológia Tanszékének keretein belül jött létre. Az adatok online kerültek begyűjtésre. A résztvevőket (>18) a közösségi médiumon keresztül toboroztuk, majd tájékoztattuk őket, hogy a részvétel önkéntes, anonim, illetve bármikor indoklás nélkül megszakítható. A kérdőív kitöltése kizárólag asztali gépről, vagy laptopról volt lehetséges, mivel a Bizalom Játékot (Szekeres, Halperin, Kende, és Saguy, 2019) más eszköz nem támogatta.

4.2.2. Kérdőív

A résztvevők először a Bizalom Játékkal játszottak (kísérleti manipuláció), majd ezután egy homoszexualitással kapcsolatos kérdőívsomagot töltöttek ki, ami egy Homofóbia skálából, illetve Rokonszenv skálából állt. Ezután megkérdeztük a résztvevőket, hogy hány meleg barátjuk van, illetve, hogy véleményük szerint barátaiknak hány százaléka meleg. A játék, illetve a kérdőív kitöltése összesen nagyjából 30-40 percet vett igénybe. A kérdőív kitöltése után a résztvevők utólagos tájékoztatásban részesültek, majd megköszöntük a részvételüket.

4.2.3. Kísérleti Manipuláció

A résztvevők azt a tájékoztatást kapták, hogy először egy online játékot fognak játszani, majd egy kérdőív kitöltésére kértük meg őket. A kísérleti személyek úgy tudták, hogy a "Bizalom Játék" - kal (Szekeres és mtsai, 2019) fognak játszani, ahol azt szeretnénk megfigyelni, hogy változik-e az emberek bizalma, ha valaki megfigyeli őket, illetve befolyásolja-e a bizalmat a megfigyelő neme. A résztvevők ezután ezt az instrukciót kapták:

‘‘Hogyan játsszák a Bizalom Játékot?’’

- Két ember játszik egymással. Az első játékos kap egy kezdő összeget (például 200 Ft-ot)

- Az első játékos három opció közül választhat: a második játékosnak odaadja az egészet (200Ft), a felét (100Ft) vagy semmit (0Ft, tehát megtartja magának a 200Ft-ot). Ezeket az opciókat a játékban az „MINDEN”, „FELE” és „SEMMI” gombok jelölik majd. Tegyük fel, hogy az első játékos úgy dönt, hogy a pénze felét (100Ft) odaadja.

- Ez az összeg automatikusan megháromszorozódik, és ezt a tripla összeget kapja meg a második játékos (300Ft).

- A második játékos két opció közül választhat: vagy megosztja ezt a tripla összeget (tehát mindketten 150Ft-ot kapnak) vagy semmit nem ad vissza (tehát megtartja magának a 300Ft-ot). Tegyük fel, hogy a második játékos úgy dönt, hogy megosztja (150Ft-ot ad vissza az első játékosnak).

- Ezzel vége a játéknak.

- A példa alapján, az első játékos összesen 250 Ft-ot nyert (100 Ft, amit az

elején megtartott, plusz 150 Ft, amit a második játékos visszaküldött), míg a második játékos 150 Ft-ot nyert. Figyeljük meg, hogy a játékosok akkor nyernek a legtöbb pénzt, ha az első játékos megbízik a második játékosban, és odaadja az összes pénzt, a második játékos pedig megbízható és fair módon megosztja azt, amit kapott. Ebben az optimális bizalmi helyzetben, ha 100 Ft a kezdő összeg, akkor mindkét játékos a végén 300 Ft-ot keresne.”

A résztvevők tehát úgy tudták, hogy valódi személyekkel fognak játszani a Bizalom Játékban, azonban a többi résztvevő valójában nem volt valós. A játékban a kísérleti személy, először mindig megfigyelő szerepet töltött be, azaz láthatta ahogy másik két „játékos” játssza a Bizalom Játékot. A játék során a résztvevők által megfigyelt személy (Márk) készségesen megosztotta vagyonát partnereivel, mindaddig, amíg a harmadik körben össze nem került egy Dani nevű játékossal, akinek neve mellett megjelent a szivárványzászló, a meleg közösség egyik legfontosabb szimbóluma. A kísérleti személy ekkor azt láthatta, hogy Márk nem osztja meg vagyonát Danival, majd homofób üzenetet írt a résztvevőnek. Ez az üzenet tartalmazhatott enyhe („na erre a langyira én pénzt nem bízok”), illetve súlyos („inkább pofont adnék ennek a buzinak, mint pénzt”) homofób megszólalást. Ezt a két feltételt azonban az analízis során egybevettük, főként az alacsony elemszám miatt. A résztvevőknek ekkor lehetőségük nyílt válaszolni az üzenetre (konfrontálódni) vagy továbblépni válaszolás nélkül. A következő körben a kísérleti személyek is játszhattak Danival, ahol kiválaszthatták, hogy vagyonuk egészét (MIN-DEN), felét (FELE), vagy semmit (SEMMI) adnak neki. Ezután egy előre kódolt hiba véget vetett a játéknak. Erre a manipulációra azért volt szükség, mert anélkül a társas kíváncsiság nagyban befolyásolta volna a viselkedést, s ez megakadályozta volna, hogy a valóságot tükröző eredményeket kapjunk.

4.3. Mérészközök

4.3.1. Konfrontáció

A Bizalom Játék során a résztvevőknek lehetősége volt válaszolni az általuk megfigyelt személy (Márk) homofób üzenetére, vagy továbblépni válaszolás nélkül. Ezeket a lehetőségeket a *Válaszol* illetve *Folytat* gombok jelölték. A beérkező válaszokat egyesével értékeltük, átkódoltuk majd három kategóriába soroltuk őket: nem konfrontáló, konfrontáló, egyetértő.

4.3.2. Homofóbia skála

A résztvevők egy általunk összerakott 10 elemből álló attitűdskálát töltöttek ki, ami tulajdonképpen egy módosított *Attitudes Toward Homosexuality Scale* (Anderson, Koc, és Falomir-Pichastor, 2017) és módosított *Attitudes Toward Gays and Policy Support Index* (Jang és Lee, 2014) volt. A skála egy ötfokú Liker-skála volt, ahol az 1 = egyáltalán nem értek egyet, 2 = inkább nem értek egyet 3 = nem tudom eldönteni 4 = inkább egyetértek 5 = teljesen egyetértek választ jelölte. A skála tételei a következők voltak:

1. A homoszexualitás természetellenes
2. Szolidaritást vállalok a melegekkel és leszbikusokkal
3. Támogatom, hogy a meleg párok is fogadhassanak örökbe gyerekeket
4. Egyáltalán nem zavarna, ha kiderülne, hogy a gyermekem meleg, vagy leszbikus
5. Támogatom a meleg házasságot
6. Zavarna, ha kiderülne, hogy a gyermekem egyik tanára meleg vagy leszbikus
7. Empátiát érzek a homoszexuális emberek iránt
8. Zavarba jövök, ha egy meleg párt látok az utcán egymás kezét fogva sétálni
9. Egy meleg pár (gyermekkel vagy anélkül) családnak számít
10. Nem szavaznék olyan politikusra, aki nyíltan meleg-ellenes

A skála megbízhatósága jó ($\alpha = 0.88$).

4.3.3. Rokonszenv skála

Ezután a rokonszenv skálán (Feelings Thermometer) a résztvevőknek egy 100 fokos skálán kellett megjelölniük, hogy az egyes csoportok átlagos tagjait mennyire találják ellenszenvesnek, vagy rokonszenvesnek, ahol a 0 fok = rendkívül ellenszenves, 100 fok = rendkívül rokonszenves választ jelölte. A rokonszenv skálán megítélt csoportok: muszlimok, zsidók, romák, bevándorlók, melegek.

4.3.4. Barátok száma

A résztvevők először egy 4 fokos skálán ítélték meg, hogy hány meleg barátjuk van: 1 = egyáltalán nincs, 2 = inkább nincs, 3 = inkább van, 4 = sok van. Ezután azt kérdeztük tőlük, hogy megítélésük szerint barátaiknak hány százaléka meleg (0% - 100%).

5. Eredmények

A Kísérleti manipuláció során tett homofób megjegyzésre beérkező válaszok a kutatás szerzői által egyesével értékelésre kerültek. A homofób megjegyzést egyértelműen elítélő válaszok (pl.: "szégyeld magad!"), illetve inkább elítélő válaszok (pl.: "ez nem volt szép tőled") a *Konfrontáló* csoportba kerültek. A *Nem konfrontáló* csoportba azok a személyek kerültek, akik vagy egyáltalán nem válaszoltak az üzenetre, vagy irreleváns, nem egyetértő, de nem is konfrontáló választ adtak. A homofób megjegyzést buzdító válaszok az *Egyetértő* csoportba kerültek. Azoknál a megjegyzéseknél, amiknek jellegét nem tudtuk egyértelműen eldönteni (pl.: "LOL") a vizsgált személy önbeszámolója döntött, vagyis, hogy ő úgy érezte-e, hogy konfrontálódott vagy sem. Az adatok elemzése az IBM SPSS szoftver 25.0.0.-ás verziójával történt. A hipotézis₁ és a hipotézis₂ is Pearson-féle korrelációval került ellenőrzésre. A kutatási kérdések megválaszolása előtt leíró statisztikát hajtottam végre a mérőeszközökre (Homofóbia skála, Rokonszenvskála, Barátok száma). A játékban résztvevő 96 főből sajnos csak 50 fő töltötte ki a kérdőívet is, a többiek a játék után megszakították a részvételt. A Homofóbia skála megbízható ($\alpha = 0.88$, $N = 50$, $M = 2.42$, $SD = 0.96$). A rokonszenv skálának ($N = 50$, $M = 63$, $SD = 29$) és barátok számának ($N = 50$, $M = 2.38$, $SD = 0.87$) leíró statisztikája, az 1. számú "Leíró statisztika" című táblázatban látható.

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Homofóbia skála	50	2.42	0.96
Rokonszenv skála	50	63	29
Barátok száma	50	2.38	0.87

1. táblázat. Leíró statisztika

Az adatainkon végzett Pearson-korrelációs tesztek alapján a Homofóbia skála és a meleg barátok száma között negatív korreláció figyelhető meg ($r = -0.492$, $p < 0.05$), illetve ugyanez a negatív korreláció mutatkozik a Homofóbia skála és a meleg barátok százalékos aránya közt ($r = -0.335$, $p = 0.017$). Mindezekhez hasonlóan a Rokonszenv skála és a meleg barátok száma közt pozitív korreláció figyelhető meg ($r = 0.413$, $p = 0.003$), illetve a Rokonszenv skála és a meleg barátok százalékos aránya közt is pozitív a korreláció ($r = 0.318$, $p = 0.024$).

Ezek az adatok alátámasztják az első számú hipotézist, vagyis, hogy minél több meleg barátja van a személynek, annál pozitívabb lesz az attitűdje az LMBTQ csoport felé.

	Konfrontáció	Meleg barátok száma	Bizalom	Homofóbia	Rokonszenv
Konfrontáció	-	0.279	0.319	-0.236	0.240
Meleg barátok száma	0.279	-	0.114	-.492**	.413**
Bizalom	0.319	0.114	-	-0.118	0.040
Homofóbia	-0.236	-.492**	-0.118	-	-.531**
Rokonszenv	0.240	.413**	0.040	-.531**	-
Iskolai végzettség	0.159	.356*	0.027	-0.099	0.184
SES	0.326	.353*	0.062	-0.218	0.230
Nem	-0.060	.375**	-0.114	-0.275	.408**
Meleg barátok (%-ban)	-0.205	.430**	-0.117	-.335*	.318*
Életkor	-0.154	0.119	0.153	.300*	-0.147

2. táblázat. Korreláció

	Iskolai végzettség	SES	Nem	Meleg barátok (%-ban)	Életkor
Konfrontáció	0.159	0.326	-0.060	-0.205	-0.154
Meleg barátok száma	.356*	.353*	.375**	.430**	0.119
Bizalom	0.027	0.062	-0.114	-0.117	0.153
Homofóbia	-0.099	-0.218	-0.275	-.335*	.300*
Rokonszenv	0.184	0.230	.408**	.318*	-0.147
Iskolai végzettség	-	.300**	.248*	-0.092	.338**
SES	.300**	-	0.021	0.164	0.074
Nem	.248*	0.021	-	.364**	-0.120
Meleg barátok (%-ban)	-0.092	0.164	.364**	-	-0.159
Életkor	.338**	0.074	-0.120	-0.159	-

3. táblázat. Korreláció * = $p < 0.05$ ** = $p < 0.01$

Az adatainkon végzett Pearson-korreláció alapján, nincs szignifikáns különbség a Bizalom Játékban mutatott bizalomban (vagyis abban, hogy mennyi pénzt adtak a résztvevők a meleg játékosnak) a meleg barátok számától függően ($r = 0.114$, $p = 0.432$). A korrelációs elemzés alapján nincs szignifikáns különbség a homofób megjegyzés konfrontálódásában sem a meleg barátok számának ($r = 0.279$, $p = 0.135$), sem a meleg barátok százalékos arányának ($r = -0.205$, $p = 0.276$) függvényében. Ezek az adatok tehát nem támasztják alá a második számú hipotézist, vagyis, hogy azok személyek, akiknek több meleg barátja van, valószínűbb, hogy konfrontálni fogják a homofób megjegyzést a kísérleti helyzetben, mint akiknek nincs, vagy csak kevés ilyen baráti kapcsolatuk van. A demográfiai adatok alapján, az életkor pozitívan korrelált a Homofóbia skálával ($r = 0.300$, $p = 0.039$) illetve az iskolai végzettség pedig pozitívan kor-

relált a meleg barátok számával ($r = 0.356$, $p = 0.011$). Az iskolai végzettség mind-ezek mellett nem korrelált a konfrontációval ($r = 0.159$, $p = 0.394$), a bizalommal ($r = 0.027$, $p = 0.843$), a homofóbiával ($r = -0.099$, $p = 0.495$) és a rokonszenvvel ($r = 0.184$, $p = 0.201$) sem. Az életkor nem korrelált a csoport iránt érzett rokonszenvvel ($r = -0.147$, $p = 0.318$), illetve a bizalommal ($r = 0.153$, $p = 0.274$), a konfrontációval ($r = -0.154$, $p = 0.427$), és a meleg barátok számával ($r = 0.119$, $p = 0.419$) sem. A Rokonszenv és a Homofóbia skálán elért eredmények közt negatív korreláció figyelhető meg ($r = -0.531$, $p = 0.000$). A szocioökonómiai státusz és a meleg barátok száma közt pozitív és szignifikáns a korreláció ($r = 0.353$, $p = 0.012$). A korrelációs eredmények a 2. és 3. számú "Korreláció" című összesített táblázatokban láthatóak.

6. Diszkusszió

Ennek az exploratív tanulmánynak a célja az volt, hogy megvizsgálja a melegekkel való baráti kapcsolatok hatásait a heteroszexuális személyek LMBTQ csoporttal szembeni attitűdjére, illetve, hogy felmérje ezen baráti kapcsolatok hatását az explicit viselkedésre. Nevezetesen azt szeretnénk volna kideríteni, hogy vajon azok a személyek, akiknek több meleg barátja van, jobban fogják-e konfrontálni a homofób viselkedést. A jelen tanulmány több aspektusban is kiterjesztette a témában jelenleg fellelhető vizsgálatokat, hiszen nem csak a baráti kapcsolatok attitűdre gyakorolt hatásait vizsgálta, de azt is feltérképezte, hogy a baráti kapcsolatok során kialakult pozitív attitűd, átfordul-e viselkedéses intervencióba (konfrontációba) a csoporttal szembeni diszkriminatív helyzetekben.

6.1. Barátok száma és Homofóbia

A bevezetőben bemutatott számos kutatáshoz hasonlóan (Dasgupta és Rivera, 2008; Pettigrew, 1997) statisztikai analízisünk során azt az eredményt kaptuk, hogy azok az egyének, akiknek több meleg barátja van, illetve barátaik nagyobb százaléka homoszexuális, pozitívabb attitűddel rendelkeznek a csoport iránt. Tehát azok a résztvevők, akiknek több baráti kapcsolata volt melegekkel, alacsonyabb pontszámot értek el a Homofóbia skálán, és magasabbat a Rokonszenv skálán, mint azok a résztvevők, akiknek kevesebb hasonló kapcsolata volt. Ezek az adatok alátámasztják az első számú hipotézisünket, s szélesítik azoknak a vizsgálatok körét, melyek az outgroup tagokkal való baráti kapcsolatok korrelációját hangsúlyozzák a pozitív csoporttal szembeni attitűddel.

6.2. Barátok száma és Rokonszenv

A meleg barátok száma és a homoszexuálisok iránt érzett rokonszenv közt elemzésünk során szignifikáns pozitív korrelációt találtunk. Ez azt jelenti, hogy azok a személyek, akiknek több meleg barátjuk volt, rokonszenvesebbnek találták magát az LMBTQ csoportot. Ezek az adatok újfent támogatják az első számú hipotézisünket, vagyis, hogy az outgroup taggal létesített baráti kapcsolat együtt jár a csoporttal szembeni pozitív attitűddel a heteroszexuális személyek körében. Ennek a kapcsolatnak az irányát azonban számos szerző feszegeti munkájában. Pettigrew (1997) szerint például, azok a személyek, akik-

nek eleve pozitívabb az attitűdje a kül-csoport felé, nagyobb valószínűséggel létesítenek barátok kapcsolatokat azok tagjaival, aminek hatására még pozitívabb attitűdjük lesz feléjük, s ezáltal a személy még inkább nyitott lesz új baráti kapcsolatok kialakítására (Pettigrew, 1997). Ezek alapján mi sem lehetünk biztosak benne, hogy a csoportok közti baráti kapcsolatok eredményezték a pozitív attitűdöt a csoport felé, vagy éppen fordítva.

6.3. Barátok száma és Konfrontáció

A jelen tanulmány bevezetőjében bemutatott vizsgálatoktól (Poteat és Vecho, 2016) eltérően, elemzésünk során azt találtuk, hogy nem volt szignifikáns eltérés a homofób viselkedés konfrontációjában attól függően, hogy hány meleg barátja volt az illetőnek. A konfrontáció azzal sem függött össze, hogy a résztvevők az enyhe ("na erre a langyira én pénzt nem bírok") vagy erős ("inkább pofont adnék ennek a buzinak, mint pénzt!!!") homofób megjegyzésnek voltak tanúi, ezért a későbbi elemzések során ezt a két feltételt összevontunk. Ezek az eredmények nem támogatják a második számú hipotézist, ami a meleg barátok száma és a konfrontáció között összefüggést feltételezett. Ez az eredmény azért különösen érdekes, mert a vizsgált szakirodalmak egyöntetűen azt implikálták, hogy a homoszexuális barátok száma aktív és asszertív intervencióhoz vezet homofób bullying helyzetekben (Poteat és Vecho, 2016). Nagyon hasonló eredményeket talált azonban Kawakami, Dunn, Karmali, és Dovidio (2009), akik szerint az emberek sokszor rosszul mérik fel, hogy hogyan reagálnának le rasszista megszólalásokat (Kawakami és mtsai, 2009). Ebben a kutatásban a szerzők megkülönböztettek "előrejelző/forecaster" illetve "átélő/experiencer" csoportokat, majd megfigyelték, hogy hogyan reagálnak a résztvevők ugyanarra a rasszista megszólalásra. Eredményeik szerint az előrejelzők úgy gondolták, hogy a rasszista megjegyzés nagyon felzaklatná őket, az átélők közül viszont csak kevesen mutattak érzelmi distresszt annak hallatán (Kawakami és mtsai, 2009). Ezek az adatok egybevágnak Crosby és Wilson (2015) eredményeivel, akik kutatásukban összehasonlították a vizsgálati személyek képzelt illetve valós érzelmi és viselkedési válaszait ugyanarra a becsmérő homofób kijelentésre. Azok a résztvevők, akik elképzelték, hogy hallják a homofób megjegyzést szignifikánsan erősebb negatív érzelmi státuszt jelentettek, mint azok akik valóban hallották azt (Crosby és Wilson, 2015), s majdnem felük úgy gondolta, hogy valós helyzetben konfrontálná az elkövetőt (Crosby és Wilson, 2015). Ehhez képest, azok közül a személyek közül, akik valóban hallották a homofób meg-

jegyzést, senki nem konfrontálta azt (Crosby és Wilson, 2015). Tehát Crosby és Wilson (2015) adatai egy egyértelmű diszkrepanciát mutatnak a személyek elképzelt, illetve valós reakciói közt (Crosby és Wilson, 2015). Mindezek alapján érthető az eltérés a jelen tanulmány s a bevezetőben bemutatott vizsgálatok eredményei között, ha figyelembe vesszük, hogy az utóbbiak mind valamilyen önbevalláson alapuló, illetve elképzelt, teoretikus vizsgálati eszközre (pl.: vinyettek) hagyatkoztak (António és mtsai, 2017; Dasgupta és Rivera, 2008; Poteat és Vecho, 2016).

6.4. Barátok száma és a Bizalom Játék

A résztvevőknek lehetősége volt játszani a meleg játékkal a Bizalom Játékban, azonban a meleg barátok száma nem függött össze az irántuk mutatott bizalommal (vagyis azzal, hogy mennyi pénzt adtak nekik a játékban). Ez az eredmény szintén azt mutatja, hogy bár a meleg barátok száma együtt jár a csoport iránti pozitív attitűddel, ez a pozitív attitűd nem fordul át a csoporttal szembeni viselkedésbe.

6.5. Összegzés

Ezeknek az eredményeknek számos releváns implikációja van. Például felhívják a figyelmet arra, hogy az outgrouppal szembeni pozitív attitűdök nem feltétlenül járnak együtt a csoport védelmezésével, illetve a csoportot érő diszkrimináció konfrontációjával. Ez hétköznapi példákkal élve azt jelenti, hogy bár a személy pozitívan viszonyul az LMBTQ csoport tagjaihoz, nem feltétlenül megy el tüntetni a csoport érdekeit sértő intézkedések ellen, illetve nem feltétlenül lép közbe a csoport tagjait érő (fizikai vagy verbális) bántalmazás szemtanújaként. Ezek az eredmények arra is figyelmeztetnek, hogy a napjainkban használatos kontaktintervenciók mellett, szükség lehet egy más fajta megközelítésre is, aminek a fókuszában az attitűdök helyett az aktív viselkedéses intervenciók állnak. Különösen lényeges lehet ezen intervenciók azonosítás és népszerűsítése az általános- illetve középiskolás gyermekek körében, a homofób bullying megfékezése céljából.

6.6. A kutatás erősségei, limitációi és kitekintés

Kutatásunk elsősorban azt a célt szolgálta, hogy a melegekkel kialakított baráti kapcsolatok attitűdre és viselkedésre gyakorolt hatásait vizsgálja. Kutatásunk legnagyobb előnye, hogy nem elképzelt helyzeteket és önbeszámolás kérdőívet használt a homofób diszkrimináció konfrontációjának vizsgálatára, s ezáltal a vizsgált személyek valós viselkedését volt képes felmérni. Úgy gondoljuk, hogy a jövőbeli kutatásoknak mindenképp figyelembe kell venniük a képzelt, illetve valós viselkedések közti diszkrepanciát, ha pontos képet kívánnak adni a témáról. Bár ez a kutatás kifejezetten a meleg személyekkel való baráti kapcsolatokat vizsgálta, a jövőbeli kutatások szempontjából érdemes lehet megvizsgálni az LMBTQ csoport többi tagjával szembeni attitűdöt, illetve viselkedést. Mindazonáltal fontos rámutatnunk az explorációs kutatásunk korlátaira is. Először is a kutatásban résztvevő személyek 67.9% - a volt nő, s mindössze 26% - a volt férfi. Emellett kitöltőink nagy része (60%) egyetemista volt. Az online mintavétel bár nagyszámú résztvevő gyűjtésére alkalmas, nem reprezentatív. Továbbá mivel a Bizalom Játékot csak asztali gépen vagy laptopon lehetett játszani (más elektronikai eszköz nem támogatta a játékot) a vizsgálat csak korlátozott számú embert ért el, illetve a hosszú játékidő (30-40 perc) miatt többen abbahagyták a vizsgálatot útközben.

7. Hivatkozások

- Abbott, N., és Cameron, L. (2014). What Makes a Young Assertive Bystander? The Effect of Intergroup Contact, Empathy, Cultural Openness, and In-Group Bias on Assertive Bystander Intervention Intentions. *Journal of Social Issues*, 70(1), 167–182. doi:10.1111/josi.12053
- Anderson, J. R., Koc, Y., és Falomir-Pichastor, J. M. (2017). Attitudes Toward Homosexuality Scale–Short Form; English Version. *PsycTESTS Dataset*. doi:10.1037/t67178-000
- Anderssen, N. (2002). Does contact with lesbians and gays lead to friendlier attitudes? a two year longitudinal study. *Journal of Community Applied Social Psychology*, 12(2), 124–136. doi:10.1002/casp.665
- António, R., Guerra, R., és Moleiro, C. (2017). Having friends with gay friends? The role of extended contact, empathy and threat on assertive bystanders behavioural intentions. *Psicologia*, 31(2), 15–24. doi:10.17575/rpsicol.v31i2.1138
- Baunach, D. M., Burgess, E. O., és Muse, C. S. (2009). Southern (Dis)Comfort: Sexual Prejudice And Contact With Gay Men And Lesbians In The South. *Sociological Spectrum*, 30(1), 30–64. doi:10.1080/02732170903340893
- Capozza, D., Falvo, R., Trifiletti, E., és Pagani, A. (2014). Cross-group Friendships, Extended Contact, and Humanity Attributions to Homosexuals. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 114, 276–282. doi:10.1016/j.sbspro.2013.12.698
- Christie, R., és Allport, G. W. (1954). The Nature of Prejudice. *The American Journal of Psychology*, 67(4), 742. doi:10.2307/1418507
- Crosby, J. R., és Wilson, J. (2015). Let's Not, and Say We Would: Imagined and Actual Responses to Witnessing Homophobia. *Journal of Homosexuality*, 62(7), 957–970. doi:10.1080/00918369.2015.1008284
- Dasgupta, N., és Rivera, L. M. (2008). When Social Context Matters: The Influence of Long–Term Contact and Short–Term Exposure to Admired Outgroup Members on Implicit Attitudes and Behavioral Intentions. *Social Cognition*, 26(1), 112–123. doi:10.1521/soco.2008.26.1.112
- Hinduja, S., és Patchin, J. W. (2010). Bullying, Cyberbullying, and Suicide, *Archives of Suicide Research*. 14(3), 206–221. doi:10.1080/13811118.2010.494133

- Jang, S. M., és Lee, H. (2014). Attitudes Toward Gays and Policy Support Index. *Psych-TESTS Dataset*. doi:10.1037/t46196-000
- Kawakami, K., Dunn, E., Karmali, F., és Dovidio, J. F. (2009). Mispredicting Affective and Behavioral Responses to Racism. *Science*, 323(5911), 276–278. doi:10.1126/science.1164951
- Pettigrew, T. F. (1997). Generalized intergroup contact effects on prejudice. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23(2), 173–185. doi:10.1177/0146167297232006
- Poteat, V. P., és Vecho, O. (2016). Who intervenes against homophobic behavior? Attributes that distinguish active bystanders. *Journal of School Psychology*, 54, 17–28. doi:10.1016/j.jsp.2015.10.002
- Szekeres, H., Halperin, E., Kende, A., és Saguy, T. (2019). The effect of moral loss and gain mindset on confronting racism. *Journal of Experimental Social Psychology*.
- Takács, J. (2011). *Homofóbia Magyarországon és Európában*. L'Harmattan Kiadó.
- Zotti, D., Carnaghi, A., Piccoli, V., és Bianchi, M. (2018). Individual and Contextual Factors Associated with School Staff Responses to Homophobic Bullying. *Sexuality Research and Social Policy*. doi:10.1007/s13178-018-0362-9